

Але зовнішні фактори ризику лише частково впливають на стан і функціонування конкретного підприємства. Безпосередню пряму дію здійснюють фактори внутрішнього середовища, що залежать від специфіки підприємства, організаційної структури, ефективності окремих сегментів діяльності тощо. Оцінка мезоризиків носить загальний характер для сукупності підприємств певної галузі і регіону, проводиться періодично (зазвичай, раз в рік) і є лише початковим етапом діагностики ризику діяльності підприємства. Оцінювання мікроризиків є визначальним етапом, потребує постійного проведення (з періодичністю 1 раз в рік до 1 раз в місяць і за потреби – при оцінюванні нових об'єктів ризику) і становлять основу стратегічного управління ризиком з метою підвищення конкурентоспроможного потенціалу підприємства.

Література

1. Лук'янова В. В. Діагностика ризику діяльності підприємства / Лук'янова В. В. – Хмельницький : ПП Ковальський В. В., 2007. – 312 с.
2. Статистичний щорічник України за 2008 р. / [за ред. О. Г. Осауленка] / Держкомстат України. – К. : Консультант, 2008. – 567 с.

Надійшла 02.03.2011

УДК 339.727.22:338.124.4

В. С. МАРЦИН
Львівський інститут банківської справи

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВИХОДУ З КРИЗИ

Розглянуто нові підходи до розвитку інвестиційних процесів в умовах виходу з кризи, звернено увагу на необхідність державного регулювання інноваційної діяльності, удосконалення управління державними інвестиціями через планування, визначено стратегію конкретних дій по інвестуванню бюджетних і позабюджетних коштів.

New approaches to the development of investment processes in the crisis, attention is paid to the need for state regulation of innovation, management improvement through public investment planning strategy identified specific actions on investment budget and extrabudgetary funds.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, державне регулювання, нормативна база, корпоративні відносини, людський капітал, соціальна інфраструктура, інноваційний процес, інституційні інвестори.

Постановка проблеми. Економічний прогрес національної економіки об'єктивно пов'язаний з циклічністю відтворювальних процесів і, в першу чергу, консолідується навколо інвестиційної діяльності, яку сьогодні треба розглядати в обов'язковому контексті розгортання глобальних світових репродукційних механізмів, міжнародного руху капіталів. Інвестиційна діяльність не тільки обумовлює конкурентоспроможність підприємств у ринковому середовищі, але й відіграє ключову роль в економічному й соціальному процесі всього суспільства [10, с. 36]. Саме фактор інвестиційної діяльності спричинив стрімке економічне зростання більшості країн світу, а висока інвестиційна активність дозволяє їм не втрачати своїх конкурентних переваг. Використання інвестицій як головного елемента реформування економіки сприяє досягненню більш високого рівня перетворень, розроблення й застосування ефективного механізму їхнього залучення та реалізації.

Мета статі. Перетворення, які відбулися у національній економіці, висувають необхідність розробки та застосування нових підходів до розвитку інвестиційного процесу взагалі, його організаційного забезпечення і зокрема у вигляді інститутів спільного інвестування. Ці питання вимагають подальшого дослідження і визначення місця держави в їх реалізації [6, с. 2].

Державне регулювання інвестиційної діяльності повинно включати управління спільними з приватними компаніями, інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

Управління державними інвестиціями повинно здійснюватися центральними і місцевими органами державної влади через планування, визначення умов і виконання конкретних дій з інвестування бюджетних і позабюджетних коштів [3, с. 3]. Проте сформована нині в Україні економічна ситуація, певним чином, ускладнює інвестиційну діяльність. Для виходу з такого положення потрібна розробка адекватного ринковим відносинам інвестиційного механізму, що органічно сполучить форми приватного і державного інвестування, оптимізації взаємозв'язків різних суб'єктів інвестиційної діяльності, розробки відповідної законодавчо-нормативної бази й інші засоби, що регламентують інвестиційний процес як на рівні окремої фірми, компанії або галузі, так і на рівні національної економіки в цілому [5, с. 29].

Виклад основного матеріалу. У минулому більшість авторів трактували поняття «інвестиції» як сукупність затрат, що реалізується у формі довгострокових вкладень у галузі народного господарства, а конкретніше виробничі фонди, тобто інвестиції помилково ототожнювалися із поняттям «капітальні

вкладення» [13, с. 221]. Економічна природа інвестицій дещо інша, ніж капітальні вкладення. Така позиція обґрунтовується тим, що, по-перше, інвестиції – це значно ширша економічна категорія, ніж довгострокове вкладення капіталу, оскільки вони можуть впроваджуватися в найрізноманітніших формах: реальній, фінансовій, інтелектуальній, інноваційній; по-друге, на відміну від капітальних вкладень, інвестиції здійснюються тільки у високоефективні проекти, результатом яких є прибуток, дохід, дивіденди.

Інвестиції є основою розвитку підприємств, банків, окремих галузей та економіки країни в цілому. Від уміння інвестувати залежить розквіт чи занепад власного виробництва, можливості вирішення соціальних і екологічних проблем, сучасний рівень і потенційний динамізм фізичного, фінансового та людського капіталів. Без надійних основ інвестиційної діяльності важко сподіватися на сталий розвиток вітчизняного виробництва, науково-технічний і соціальний прогрес, а з ним і на належне місце у світовому господарстві [12, с. 5].

Теоретичне осмислення сутності та функціонального призначення інвестиційних процесів в економічних системах має починатися з дослідження внутрішніх причинно-наслідкових та функціональних, прямих та зворотних зв'язків між такими фундаментальними економічними категоріями, як «потреби», «дохід», «споживання» «заощадження» у певних часових межах як на мікро-, так і на макрорівні розвитку економіки. Причому важливо розглянути не процес вкладання інвестицій, що не в прямому розумінні є предметом економічної теорії, оскільки це проблема галузевої науки, а виявити глибинні причини їх вкладання чи не вкладання, які формуються на рівні об'єктивних виробничих відносин. На думку українських дослідників, «...важливим є виявлення не наслідку інвестиційних рішень, тобто об'єкта, місця призначення інвестицій, а пошук причин прийняття таких рішень» [11, с. 112]. Щоправда аналіз реального стану інвестиційного процесу в державі з командно-адміністративною економікою категорія «інвестиції» не мала належного місця ні в економічній теорії, ні у практиці. В останні роки це поняття почало зустрічатися в економічній літературі країн Східної Європи та СНД, що пояснюється зміною систем господарювання і переходом до ринкових відносин [13, с. 372].

Слід зазначити, що в системі національних рахунків України статистика інвестицій (капітальних вкладень) включає тільки матеріальні витрати, що на машини, будинки, споруди, але не враховує найважливіші інвестиції в «знання», «інтелект», наукові дослідження й творчість. Подібний підхід, за якого, в інвестиції включаються лише, безпосередньо, матеріальні компоненти, не дає змоги точно визначити справжній обсяг інвестицій [5, 94].

Згідно з законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року інвестиції – це усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, у результаті якої утворюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [1, с. 3].

Такими цінностями можуть бути:

- грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме і нерухоме майно (будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності);
- сукупність технологічних, технічних, комерційних та інших знань, що оформлені як технічна документація, навички і виробничі вміння, необхідні для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентовані;
- права користування землею, водою, природними ресурсами, будівлями, обладнанням, а також інші майнові права і цінності.

Також під інвестиціями необхідно розуміти ті економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення як реального капіталу суспільства, тобто на розширення чи модернізацію виробничого апарату, так й інвестиції в «людський капітал», які на сучасному етапі розвитку економіки набувають усе більшого значення тому, що саме результатом людської діяльності є будинки і споруди, машини й обладнання і, найголовніше, основний фактор сучасного економічного розвитку - інтелектуальний продукт, що визначає економічне становище країни у світовій ієрархії держав. До останніх належать витрати на освіту, наукові дослідження, підготовку кадрів тощо [3, с. 2].

На якість людського капіталу впливає й інфраструктура, тому інвестиції в соціальну інфраструктуру є також інвестиціями в людський капітал. Структуру інвестицій охоплює розширення або модернізація виробництва; створення виробничої інфраструктури; дотримання співвідношення товарно-матеріальних запасів і резервів; відповідність соціальної інфраструктури; підготовка і перепідготовка кадрів; наука і наукова інфраструктура. Отже, в широкому розумінні, інвестиції є вкладенням капіталу з метою його збільшення. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використаних коштів на споживання в теперішньому періоді, винагородити його за ризик та відшкодувати збитки від інфляції в майбутньому періоді [8, с. 412]. Паралельно інвестиції можна розглядати і в іншому плані, оскільки вони є не що інше, як вилучення економічних благ із поточного споживання і використання їх як ресурсів для збільшення можливостей створення благ у майбутньому й одночасно як створення запасу. Суспільство має орієнтуватися не лише на задоволення поточних потреб, а й опікуватися створенням умов для задоволення потреб у майбутньому [7, с. 12]. Для цього необхідно збільшувати наявний економічний потенціал як запас шляхом нарощування виробничих можливостей на перспективу. Відповідно, в макроекономічній теорії процес капіталотворення характеризується поняттям “чисті інвестиції”, а

нагромаджені їх обсяги, де враховуються передбачені їх витрати на обслуговування нагромадженого реального основного капіталу через амортизації, визначаються як валові інвестиції країни [4, с. 21].

Оскільки валові інвестиції – це загальний обсяг засобів, інвестованих у нове будівництво, придбання засобів виробництва та на приріст товарно-матеріальних запасів у певному періоді, чисті інвестиції відображають суму коштів, що вкладена у виробничі фонди, які знову створюються, та у виробничий процес, що відновлюється. Вони також дорівнюють сумі валових інвестицій зменшених на суму амортизаційних відрахувань у певному часі. При цьому можливе виникнення таких макроекономічних пропорцій, коли сума чистих інвестицій від'ємна, або амортизаційні відрахування більші від загального обсягу інвестицій. Це приводить до зниження виробничого потенціалу, зменшення обсягу продукції та послуг, погіршення стану економіки. Якщо чисті інвестиції дорівнюють нулю, або валові інвестиції дорівнюють амортизаційним відрахуванням. Така ситуація свідчить про брак економічного зростання, так як виробничий потенціал при цьому залишається незмінним. Коли чисті інвестиції є додатною величиною, а валові інвестиції перевищують амортизаційні відрахування, то це забезпечує розширене відтворення, економічне зростання за рахунок приросту доходів, темпи якого перевищують темпи збільшення обсягів чистих інвестицій.

Інколи вкладення коштів у нематеріальні активи, пов'язані з науково-технічним прогресом, вони характеризуються як інноваційні інвестиції [3, с. 2]. Останнім часом в економічній літературі окремо виділяється нова-інноваційна-форма інвестицій [14, с. 2]. Тут мається на увазі вкладення у нововведення, ноу-хау. Пов'язано це з інноваційним напрямом розвитку світової економіки. У цілому за не стабільності економіки не всі інвестиції можуть бути водночас інноваціями. За умов кризи можливі інвестиції на підтримку діючих технічно відсталих виробничих фондів і тоді інноваційна форма здебільшого представлена інтелектуальними інвестиціями [6, с. 3].

Інтелектуальні інвестиції – це вкладення в об'єкти інтелектуальної власності, що впливають з авторського права, винахідницького і патентного права, права на промислові зразки і корисні моделі, що забезпечує інноваційний розвиток. Оскільки інноваційно-технологічний розвиток як процес функціонування системи «освіта–наука–виробництво» завжди спрямований на перетворення у придатні для промисловості прикладні розробки, а це є основою для інновацій і наступного перетворення їх на технології, які практично реалізуються з метою забезпечення стійкого економічного зростання [5, с. 146].

В усіх регіонах основним джерелом фінансування інноваційних робіт залишаються власні кошти підприємств, питома вага яких у 2009 р. склала 60,6% у загальному обсязі фінансування, тоді як у 2008 р. ця цифра становила 73,7% [14, с. 2].

Шляхом до створення конкурентоспроможної економіки є активне використання наявної науково-технологічної бази у промисловості, тобто тісний зв'язок між науковими досягненнями та впровадженням створених нових технологій у виробництво. Однак, починаючи з 2006р. спостерігається негативна тенденція до зменшення кількості наукових організацій і в 2009 р. їх нараховувалося 1378 одиниць [14.3]. Якщо ж розглядати динаміку за регіонами, то бачимо, що майже дві третини загальної кількості наукових організацій розташована в економічно розвинених регіонах: 24,8% – у м. Києві, 15,7% – у Харківській області, 7,2% – у Дніпропетровській, 5,6% – у Львівській, 5,4% – у Донецькій. Частка інших областей у загальній кількості наукових організацій невелика [14, с. 3]. Варто окремо звернути увагу на поняття «інвестиційна діяльність».

Оскільки інвестиційна діяльність у широкому розумінні – це послідовна сукупність дій її суб'єктів (інвесторів і учасників) щодо здійснення інвестицій з метою досягнення стратегічних цілей, у вужчому тлумаченні цього поняття застосовують термін «інвестиційний процес». Це поняття більше пов'язується з обґрунтуванням і реалізацією інвестиційних проектів, оскільки об'єктом вкладення коштів є проект. Окреме місце займає характеристика джерел інвестицій–нагромадження, тобто частини національного доходу, яка спрямовується на збільшення і розвиток складових виробництва, і фонду відшкодування, який використовується на відновлення зношених засобів виробництва у формі амортизаційних відрахувань.

У процесі інвестиційної діяльності суттєвим є фактор часу. Інвестору необхідно співставляти час інвестування і час отримання прибутку або соціального ефекту. Ці два процеси можуть відбуватися в різній часовій послідовності. При їх послідовному протіканні прибуток отримується одразу після завершення інвестицій у повному обсязі. При паралельному протіканні отримання прибутку можливе ще до повного завершення процесу інвестування. На певному етапі інвестування можливий випуск продукції, що забезпечить отримання прибутку. При інтервальному протіканні між періодом завершення інвестування та отриманням прибутку проходить певний час.

Інвестиційна діяльність завжди починається з ринку, ринкових відносин, суб'єктом яких є інвестор, який вивчає кон'юнктуру інвестиційного ринку. Інвестиційна діяльність може відбуватися у формі приватного інвестування, що здійснюється громадянами, господарськими асоціаціями, об'єднаннями та товариствами, а також громадськими та релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності. Державне інвестування здійснюється за допомогою фінансування з державного, місцевого бюджетів і державними підприємствами, та іноземного інвестування через позикові та кредитні ресурси міжнародних інвестиційних інститутів, спільних підприємств, зарубіжних корпорацій.

Враховуючи економічну суть інвестицій, можна зробити висновок, що інвестування є вкладенням капіталу у всіх його формах в різні об'єкти з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого економічного або не економічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язане з чинниками часу, ризику і ліквідності.

Інвесторам в умовах ринку надається широке коло повноважень відповідно до їх економічної самостійності. Це, перш за все, визначення цілей, спрямованості, видів та обсягів інвестицій, визначення складу інших учасників інвестиційної діяльності. Законодавством передбачена заборона втручання державних органів та посадових осіб у реалізацію договірних відносин між суб'єктами інвестиційної діяльності [2, с. 2]. Суб'єкти інвестиційної діяльності реалізують власні економічні інтереси, вступаючи у певні взаємовідносини на інвестиційних ринках. Ці ринки регулюють процес обміну інвестиціями та інвестиційними об'єктами.

Головним суб'єктом інвестиційної діяльності був є і буде інвестор, який вкладає власні, позичені або залучені кошти в об'єкти інвестування, приймає рішення щодо форм і способів їх використання, несе повну майнову та фінансову відповідальність за результати використання інвестованих коштів. Варто тут наголосити на індивідуальних та інституційних суб'єктах інвестиційного ринку.

Згідно із законодавством України індивідуальними суб'єктами інвестиційного ринку можуть бути фізичні особи, як резиденти, так і нерезиденти [1, с. 4].

Зараз більше всього серед інституційних інвесторів виокремлюють ті, які здійснюють переважно прямі, точніше, спрямовані інвестиції в обмежене коло підприємств, інституційні інвестори, які здійснюють повсюдні інвестиції, не дотримуючись якогось певного, заздалегідь обраного набору об'єктів інвестування, їх портфель інвестицій широкий, відносно стабільний і інституційні інвестори, які здійснюють повсюдні інвестиції, але не мають стабільного портфеля. Вони прагнуть отримати прибуток шляхом спекулятивної гри на біржі.

Інвестиційні фонди і компанії на світовому ринку інвестицій є одними із найпотужніших суб'єктів [9, с. 18].

Особливе місце займає держава, що виступає в ролі інвестора. Вона приймає на себе функції інвестора тих галузей економіки і виробництва, продукція яких має загальнонаціональний характер і у відповідності з законодавством може бути вироблена на державних підприємствах, або на підприємствах приватизація яких буде проводитися найближчим часом. Фінансування тих галузей та виробництв, де держава є замовником та споживачем продукції – це оборонна промисловість, об'єкти державної інфраструктури, магістралі, термінали.

Окремо слід виділити функції інвестора в соціальній сфері, особливо при фінансуванні продукції агропромислового комплексу, що проявляються в тому, як держава тимчасово може інвестувати ті виробництва, де спостерігається його спад, а також вона може інвестувати розвиток виробництв, доцільність яких обґрунтовується ринковою кон'юнктурою.

Держава повинна здійснювати вплив на інвестиційну діяльність як прямо через державний сектор економіки, так і опосередковано через свої інститути (органи виконавчої влади), Національний банк, Фонд Державного майна, інноваційний фонд, інші позабюджетні фонди, антимонопольний комітет.

Висновки. За результатами проведених досліджень найбільші перешкоди ведення інвестиційної діяльності є, перш за все, регуляторні та адміністративні бар'єри. Наявність такого роду перепон на шляху інвестора ускладнює входження на ринок нових суб'єктів господарювання, а також розширення діяльності діючих. Ці перепони, спричиняє існуюча дозвільна система, система погоджень, ліцензій, сертифікації, патентування. За приблизними підрахунками в Україні існує близько 1200 різноманітних дозволів. Вони характеризуються складною та багатоступовою процедурою надання, дублюванням та підміною функцій багатьох дозвільних дій, суб'єктивним підходом при наданні, оскільки відсутні чіткі причини відмови.

Вагоме місце займає адміністративний тиск, який полягає у надмірно пильному державному контролі за наявністю дозвільних документів, дотримання обов'язкових умов та правил. Сюди також можна віднести обкладання інвестора «часовим податком», адже без отримання дозвільних документів діяльність вести незаконно, а на оформлення необхідних дозволів витрачається чимало часу. Все це призводить до відволікання фінансових ресурсів, проявляється у необхідності платити за видачу дозволів, а також витратами на дотримання обов'язкової процедури їх отримання, додатковим фінансовим навантаженням на розвиток інфраструктури експлуатуючих підприємств-монополістів у сфері електро-, водо- та тепlopостачання.

Окремо слід виділити доступ до земельних ресурсів та нерухомості. Оскільки останнім часом інвесторів особливо цікавить набуття права власності чи користування на земельні ділянки та промислову власність, процедура набуття права власності є досить складною. Для передачі інвестору земельних ділянок державної чи комунальної власності передбачається тривала процедура підготовки великої кількості документів, їх багаторазові погодження та експертизи, не менше як дворазове прийняття рішень органами влади. Зараз існуюча промислова нерухомість є мало привабливою так як її технічний стан потребує значних капіталовкладень, при цьому розмір може бути порівняний до витрат на спорудження нового об'єкта; складний правовий механізм придбання нерухомого майна у підприємств-банкрутів.

Визначальним у стимулюванні розвитку інвестиційної діяльності є податкове регулювання. Основними перешкодами для бізнесу у сфері оподаткування залишається значний тиск соціальних платежів. Розмір внесків, які нараховуються на заробітну плату та перераховуються соціальним фондам, становить не менше 37% фонду оплати праці. Крім того, якщо врахувати відрахування із заробітної плати та податок з доходів працюючого, то можна стверджувати, що на 1 гривню, яка виплачується працівнику, сплачується 64 копійки відрахувань та податків. Як наслідок, збільшується або собівартість продукції, або відбувається тінізація виплати заробітної плати. Наявність численних податків та обов'язкових зборів, відповідно підвищують вимоги до їх обліку та звітності. Існуюча система адміністрування податків спричиняє додаткові витрати часу. Мають місце випадки однобокої фіскальної інтерпретації законодавства податковими органами. Надалі залишаються нерегульованими проблеми, пов'язані із сплатою та відшкодуванням ПДВ. Свою від'ємну роль відіграє нестабільність законодавства у сфері оподаткування. Постійні короткострокові корективи податкового законодавства свідчать про його нестабільність та непередбачуваність. Недодержуються задекларовані наміри та строки щодо запровадження податкових реформ.

Потребує удосконалення правове забезпечення захисту прав власників. Це нерегульованість питань корпоративного управління, захист прав міноритарних акціонерів, негативний вплив акціонерів, які володіють блокуючим пакетом акцій, громіздкість процедури проведення зборів акціонерів, обмежений доступ до інформації про фінансово-господарську діяльність товариства, що спричиняє низьку довіру до судової ланки. Має місце порушення прав власників як з боку недобросовісних партнерів, так і зі сторони органів влади. Існує стереотип корумпованості суддів, довготривалий розгляд справ у судах, по новому необхідно оцінювати стан державного управління та місцевого самоврядування, побачити перспективи покращення процесу управління в регіоні.

Необхідно ініціювати перед Державним комітетом з питань регуляторної політики та підприємництва, а також органами, які залучені до процесу реєстрації, необхідність термінового узгодження реєстраційних процедур кожного органу, залученого до процесу реєстрації, з метою забезпечення внесення відповідних змін до нормативних документів і внутрішніх інструкцій [7, с. 2].

Пропозиції. Для об'єктивного аналізу соціально-економічного розвитку регіону необхідно не тільки реально оцінити стан, але і проаналізувати його місце в соціально-економічній системі України. Для цього необхідно оприділити й реально оцінювати особливості розвитку територіальних одиниць; визначити й реально оцінювати особливості розвитку територіальних складових, включаючи глибокий аналіз інвестиційного клімату, його позитивні і негативні сторони.

До негативних рис інвестиційного клімату на сьогодні слід віднести:

- відсутність Податкового кодексу України, прийняття якого невиправдано затягнулося;
- нерегульованість корпоративних відносин, що виявляється, зокрема, у наявності проявів зневаги з боку менеджменту підприємств до прав акціонерів через використання тінювих механізмів у боротьбі за контроль над підприємством;
- відчуження високоліквідного майна без відома акціонерів; укладання свідомо збиткових угод;
- непрозорість фондового ринку та приватизаційних процесів, небажання мати зайвих конкурентів у розподілі прибутку через відмову від емісії цінних паперів, що призводить до стагнації виробництва;
- низька купівельна спроможність населення;
- значна частка тінювого сектору економіки, що робить неконкурентоспроможною продукцію офіційної економіки;
- тенденція щодо поширення гучних скандалів, судових процесів тощо, які супроводжують велику приватизацію в Україні і які відлякують солідних промислових інвесторів;
- високий рівень корумпованості в органах влади.

Також потрібно створити в регіоні мережу інформаційно-консультаційних офісів (ІКО) для надання безкоштовних консультацій суб'єктам підприємницької діяльності щодо процедур реєстраційної і дозвільної системи з метою заповнення інформаційного і правового вакууму, який існує на сьогодні у середовищі малого і середнього бізнесу. Передбачити фінансування фахівців, які працюватимуть в мережі ІКО за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів у рамках щорічних асигнувань, які виділяються із державного бюджету.

Література

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1560-ХІІ від 18.09.91. – ВВР (зі змінами та доповненнями станом №2367-VI (2367-17) від 29.06.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» ВВР. – 1996. – №19, ст. 80 з доп. – Ш533-УІ (1533-17) від 23.06.2009, ВВР, 2009, №52, ст.763 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
3. Закон України «Про інноваційну діяльність» // ВВР України, 2002. – № 36. – Ст. 226. Зі змінами та доповненнями №2314-VI (2314-17) від 03.06.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

www.rada.gov.ua

4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» // ВР. – №2154-VI від 27.04.10 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pravda.com.ua.
5. Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2010 р. : розпорядження КМУ від 14 квітня 2010 р. № 892-р, законопроект від 14.04.2010 реєстр. № 6305. – 177 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
6. Положення про Державний комітет України з питань науково-технічного та інноваційного розвитку / 376-01 від 31.05.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
7. Постанова КМУ від 26 квітня 2007 р. № 66 зі змінами і доповненнями № 356 (356-2010-п) від 17.05.2010 / Державний комітет з питань регуляторної політики та підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
8. Барановський О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання / Барановський О. І. – К. : 2009. – КНТЕСУ. – 754 с.
9. Воронов М. П. Досвід залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект / М. П. Воронов // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №11. – С. 17–19.
10. Конкурентні переваги територій у боротьбі за інвестиції / [Дачишин М, Дацків Р. та ін.] / Бібліотека державного службовця / Інститут реформ. – К., 2008. – Вип. 4. – 445 с.
11. Пономаренко В. С. Конкурентоспроможність і проблеми науки та практики : [моногр.] / Пономаренко В. С. – Харків : «ІНЖЕК», 2008. – 232 с.
12. Савелльєв В.В. Модель зміни поведінки споживачів як основа маркетингової антикризової стратегії / В. В. Савелльєв // Економіка, фінанси, право. – 2009. – №4. – С. 3–6.
13. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : т. 3. Конкурентоспроможність української економіки / [за ред. В. М. Гейця]. – К. : Фенікс, 2007. – 556 с.
14. <http://www.in.gov.ua/index.php?get=556>.

Надійшла 19.03.2011

УДК 338:436.2

О. М. МАСЛАК, В. А. ЄФАНОВ
Сумський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МОЛОЧАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ

Досліджено особливості створення молочарських обслуговуючих кооперативів, які потребують залучення значних коштів для формування матеріально-технічної бази як основи подальшої їх ефективної діяльності. Доведено, що підвищення ефективності господарювання дрібних виробників молока, якості молочної сировини та удосконалення каналів її збуту можливі завдяки розвитку в сільській місцевості молочарських кооперативів.

The author studies the peculiarities of creation of dairy service coops, which require large investments for development of the material basis for their further efficient operations. The author also proves that improvement in efficiency of operations of small producers, quality of agricultural products and improvement in distribution channels is possible only due to development of dairy service coops in rural areas.

Ключові слова: молочарський кооператив, виробничі витрати, інвестиції.

Постановка проблеми. В Україні 80% молока виробляється в особистих селянських господарствах¹. Більшість з власників продукції мають складнощі з її реалізацією. За нинішніх умов продаж молока на існуючих селянських ринках потребує додаткових витрат коштів та часу, а тому для більшості не є привабливим. Діюча мережа заготівельних пунктів, як правило, не має свого постійного обладнаного приміщення, закупівля продукції проводиться з коліс за низькими цінами. Це призводить до того, що селяни або реалізують власну продукцію комерційним структурам, недоотримуючи значну частку коштів від її реальної вартості, або залишають її у своїх особистих господарствах. Одним із засобів покращання заготівельно-збутової інфраструктури на дрібнотоварному ринку є створення молочарських кооперативів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розбудови обслуговуючих кооперативів як складової інфраструктури аграрного ринку України, організаційно-правові умови їх функціонування розглядалися в наукових працях П. Березівського, Ф. Горбоноса, В. Гончаренка, В. Зіновчука, О. Крисального, М. Маліка, Л. Молдаван. Напрацювання цих та багатьох інших науковців мають важливе значення в теорії функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і розкривають специфічні умови, проблеми та перспективи реалізації кооперативних підходів у діяльності сільськогосподарських товаровиробників. Однак, на сучасному етапі розвитку аграрного сектору не всі аспекти цього напряму достатньо вивчені й належним чином вирішені. Зокрема питання створення та функціонування молочарських кооперативів, що потребують залучення значних коштів для формування матеріально-технічної бази, як основи подальшої їх ефективної діяльності залишаються до кінця не